

mladina, kaj in kako ž njo ravnati, z eno besedo: on je moral živeti s tako mladino. Le tak zna prihodnjim učiteljem pravi učitelj biti. Mi smo zadnji, ki bi se v vsem skladali s slovečim Dittes-om; al on ima pravico govoriti o ljudskem šolstvu, kajti on se je izuril v ljudskih šolah. — Zato naj nekteri slavo pojó „Lehrerbildnern“, ki niso se izurili o ljudskem šolstvu, nam je taka slava prazen dim, ki vstaja iz enostranske osebnosti, pa ne iz vsestranske resnice.

In tako sklepamo ta sestavek. Precej dolg je in odkritosrčen, kajti mi smo dokazovali, pa ne samo z besedami okoli sebe metali. Provociran pa je bil po tem, da tak vse sramotivni spisec se je prikazal v šolskem programu!

Prvi véliki zbor društva slovenskih učiteljev.

Ta zbor bode po naznanilu „Učit. Tovarša“ 24. in 25. dne prihodnjega meseca septembra; obravnavale se bodo sledeče stvari:

1. Kako naj se slovenski učitelj za svoj stan izobražuje;
2. kako naj se v naših večrazrednih ljudskih šolah podučuje drugi deželni jezik;
3. kako naj bi ljudski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in Primorskem imeli enakomerno plačo;
4. posamesni nasvetje.

Zraven tega bode dosedanji začasni odbor slovenskega učiteljskega društva poročal o društvenih zadevah in potem bode (po §. 13. društvenih pravil) volitev prvosednika, blagajnika, trinajst drugih odbornikov in treh pregledovalcev društvene blagajnice in knjižnice.

Prvi dan, to je, 24. septembra zvečer bode na korist slovenskega učiteljskega društva pod vodstvom gosp. A. Nedveda javna „učiteljska beseda“ (koncert). —

Drugi dan, to je, 25. septembra bode občni zbor društva v pomoč učiteljem in njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem.

Natančnejši čas in kraj zborovanja bode se naznanil prihodnjič.

S tem skupnim zborovanjem slovenskih ljudskih učiteljev združena bode tudi razstava učil, ktere se bodo vdeleževali tukajšnji in vnanji knjigarji in tudi posamesni učitelji in nektere ljudske šole.

26. dne septembra potem se napravi, ako bodo kaki vdeleževalci hoteli, izlet v Bled ali v kak drug bližnji kraj na Gorenško.

Vsak vdeleževalec tega prvega občnega zbora slovenskih učiteljev plača 50 kr. za vstopnico, s katero bode se po znižani ceni vozil po železnicah, in bode imel z njo vhod v zborovanje, k razstavi, k učiteljski razstavi, k učiteljski besedi in k drugim takratnim shodom.

Vsi slovenski ljudski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in Primorskem, posebno pa vsi udje slovenskega učiteljskega društva se uljudno vabijo v ta prvi občni zbor vseh slovenskih učiteljev. „Ljubi bratje! slovenski učitelji! — tako se sklepa vabilo — pokažimo svetu, da nam srce bije za domačo šolo in pravo narodno omiko, da to svojo važno nalogo moremo le izvrševati, ako svojo združbo vtrjujemo, svoja čutila čistimo in bistrimo, da se za svoj težavni poklic spodbujamo, ter s posebnimi pomočki pomagamo tudi posebni nameri na blagor našega milega naroda“.

Ogled po domovini.

Potovanje na Véliki Zvon (Grossglockner).

Spisal France Kadilnik.

Velikansko koroško goro „Véliki zvon“ pohoditi za trdno sem sklenil lansko leto, ko sem jo 18. septembra zadnji pot s Triglava videl. Odpeljal sem se tedaj v nedeljo 4. avgusta zjutraj pri grdem vremenu, mislé, da po grdem vremenu mora priti lepo, z Rudolfovo železnico do Trbiža, in od tukaj po obedu z vozom naprej v Belak; ob 5. uri popoldne sem bil v gostilni „pri pošti“. Ker ni bilo boljšega početi, grem peš Belaške toplice ogledat. Malo ljudi, slaba pijača in postrežba — kaj hoče v takih okoliščinah zdrav človek v toplicah početi! — in to tudi mene kmalu žene nazaj v Belak na Stadlerjev vrt, al tudi tukaj je bilo zeló dolgočasno, tedaj se vrnem v gostilno „pri pošti“. Tu je sedelo pri dolgi mizi mnogo gospodov, ki so se ravno pogovarjali o hribolazcih. Nategoval sem radoveden pogovore njih na svoja ušesa, in kmalu se vtaknem vmes in jim povem, da potujem na „Véliki zvon“ in da dobrega sveta potrebujem. Prijazno mi svetujejo: naj se peljem z Rudolfovo železnico do Gornjega Dravburga (Oberdrauburg), naprej potem z vozom do Dels in tukaj prehodivši hrib Iselsberg naj grem v Vogliče (Winklern). Zahvalivši se za dober svét grem spat.

V pondeljek 5. avgusta zjutraj zgodaj se odpeljem z domačim omnibusom na kolodvor, od kodar smo ob pol 5. uri odrinili. Železnica gre na desni strani Drave po Dravski dolini čez Paternijon, pri Mauthbrücken-u gré čez Dravo na levo stran, in prišli smo v Špital; malo od tod naprej gré železnica čez reko Lieser, ktera iz Malte doline priteče in se koj pod Špitalom v Dravo izliva. Potem pride Belski most (Möllbrück), na koncu Belske doline gré železnica čez reko Bela (Möll), ktera se tudi malo spodej v Dravo izteka. Pri Sachsenburgu prevozi železnica dvakrat Dravo ter potem zmirom na levi strani ostane. Ob 9. uri smo bili v gornjem Dravburgu (Oberdrauburg) v gostilni pri „Pontilu“. Po kosilu se odpeljem ravno ob 12. uri od tod na kolah naprej. V pol ure sem bil v Rosenburgu na koncu koroške dežele (gornje Dravske doline) in Tirolske, v nižji Pusterski dolini. Tu naprej so hribovski hudourniki cesto dvakrat tako raztrgali, da sva z voznikom komaj konja in voz čez spravila.

Ob dveh popoldne se pripeljem v Delse do gostilne Pruzzenbacherjeve. Vas je majhna, pa že precej visoko leži. Gostilna je bila polna mladih fantov, štirje teh so imeli šopke, vsi dobre volje. Na vprašanje moje: kaj to pomeni, mi odgovori krčmar, da so 22 let starega fanta pokopali, zdaj si pa z vinom veliko žalost tolažijo. So pač — si mislim — navade povsod enake! Pruzzenbacher mi prinese piva, naprosim ga, naj mi tudi vodnika čez Iselsberg preskrbi. „Glai Herr!“ — mi odgovori. Kmalu potem zapazim staro ženico z visokim špicastim klobukom okrog mene se sukati. Na vprašanje: ali kmalu vodnika dobim, mi odvrne Pruzzenbacher: „S Majcele ischt scho längscht do“. Ženica stopi pred-me in pravi: „do bin i“ — Dobro! toda potejkajte mojo popotno skrinjico, ali jo bote mogla nesti. Ženica prizdigne ter reče: „S get scho“. Koliko bom pa plačal — vprašam. En goldinar — reče — je tarifa, 25 funtov zastonj; kar je pa čez, se plača od funta po 4 kr. — In jela sva koračiti v hrib. Vsakih 100 korakov je počivala ter tožila, da težko sope, ko pa je mlada bila, je marsikterega možaka v hoji vžugala. Na vprašanje, zakaj jej pravijo „Majcele“, mi odgovori, zato, ker sem za Marijo krščena, pišem se pa Einetter in sem že 67 let stara.

V eni uri prilaziva vendar na vrh hriba „Iselsberg“.

ki je 3728 čevljev visok. Na levi kaže napis: „Gefürstete Grafschaft Tirol und Vorarlberg, Ortschaft Iselsberg, Bezirk Lienz“, na desni pa „Herzogthum Kärnten“, „Gasthaus zur Wacht Nr. 3“. Gostilničar Pavel Mayer toči dobro tirolsko vince. Tukaj čez je bila nekdanja rimska cesta; tudi gostilni napis priča, da so nekdanje tu colnarji stanovali. Kmalu greva z mojo ženico naprej mimo topline, ki imajo 3 vode: „das Schwefelwasser“, „das Gliederwasser“ in „Magenwasser“. Navzdol sva dobro hodila in prišla ob 5. uri popoldne v Vogliče (Winklern). Vogliče stojé na meji spodnje in gornje Belske doline (Möllthal). Med visocim hribovjem po gornji Belski dolini, kateri proti „Sveti krvi“ tudi pravijo „Grosskirchheimerthal“, šumé divji potoki, ki drvi v reko Belo (Möll); velike pečine, ki ležé po dolini, kažejo, da je na strmih hribih njih nekdanji dom bil. Tudi dalje naprej v „Sagriz“ je svet ves hribov; pravijo, da bil se je pred več stoletij velik kos hriba „Mohrenkopf“ odtrgal in celo vas zasul. Da to ni prazna pripovedka, dokazujejo mnogovrstne reči, ktere še dandanes tu izkopljejo. — Most, kateri pelje na levo stran reke Bele, je bil podrt in viseč na verige privezan; krog njega vsa cesta strgana po hudih nalivih preteklega tedna jako dereče Bele. Ker z vozom ni bilo mogoče čez, sva se z najetim fantom, ki mi je skrinjico nesel, plazila čez jako nevarni viseči most, in potem kmalu prišla v Dole (Döllach); za vasjo pod hribom je grad Grosskirchheim. Tu je bilo nekdanje veliko bogastvo, ker so visoko nad gradom na imenitnem hribu „Goldzeche“ (9036 čevljev visokem) zlato rudo kopali; al zdaj ga večni led zakriva. Nek gospod Kompoš zida poslopje in rudo koplje v „Goldzech-i“, al, pravijo, da se mu kaj malo splačuje. Po isti dolini teče voda „Zirkniz“ s krasnim slapom ali vodopadom „Zirknizfall“ imenovanim; v znožji pa je potok v več stoletjih pečino tako izjedel, da je podobna veliki podzemeljski jami (Grotte).

Od Dol (Döllach) naprej je dolina oža; vse ohribje v nebó strlí; tam pa tam vidiš kakošno bajtico. Pri „Gradenbach-u“ na desni strani reke Bele, čez 400 čevljev navpik, se izliva imenitni slap „Jungfernsprung“ v globočino, dirjaje v Belo. Lepo ga je videti, kakor da bi sam sreberni prah doli padal. Pravijo, da v starodavnih časih je neka deklica, siljena od pohotnega lovca, raje tukaj doli skočila in smrt storila, kakor da bi se bila njemu vdala.

Kmalu se gré bolj v hrib; šum se sliši že od daleč in če dalje bolj bobneč, in ravno pod vasjo „Zlapp“ (to ime je živa priča, da je vsa ta zemlja slovenska, kateri je Nemeč čisto slovensko imé Slap popačil v Zlapp) je sloveči slap Bele „der berühmte Möllfall am Zlapp“, ker cela reka Bela čez grozovite pečine pada.

Na vrhu vasi zagledam več luči; fantič, ki me spremlja, pravi, to je „Heiligenblut“ (Sveta kri), kamor sem priromal ob 10. uri zvečer, v edino gostilno k „Schoberju“.

(Dal. prih.)

Politične stvari.

Mladopolitikarji.

„Reform“ je unidan (štev. 33) v svojem listu prinesla članek pod naslovom: „Die Jungtürken und die Jungpolitiker überhaupt“, ki se nam branja vreden zdí. Naj iz tega članka nekoliko vrstic priobčimo tudi našim bralcem. Tako-le se pričinja omenjeni članek mnogocenjenega časnika:

„Kar so leta 1830. in ena leta naprej nekteri nemški pisatelji nenadoma in nezasluženo dospeli do slave,

da oni zastopajo „mladonemštvo“, se je po vseh državah rodilo „mladonarodnjaštvo“.

Móda je postala, da oni, ki sami so še mladikasto-naivni, ob enem pa tudi prevzetni, mislijo pomladiti državo s tem, da so mladi ali se delajo mlade; moda vsaj je, da si ti politikarji prikladajo naslov „mladih“ in v tem iščejo odlikovanja, da se povzdigujejo nad stare. Zato pa tudi ni redka prikazen ta, da možje s sivimi lasmi in s sivimi bradami se „mladim“ pridružujejo in se potem tem bolj za mlado-politiške bahače vedejo, čem dalje so bili v veliki šoli življenja, pa — se nič niso naučili. In tako imamo zdaj Mladonemce, Mladočehe, (Mladoslavence), Mladoruse itd., in tudi Mladoturke.

Vsem tem „mladim“ se morejo pripisati vse dobre in slabe lastnosti mladine. Najbolj se takim prilega prislovica: „mladost je norost“ Sivim bradačem pa, ki se „mladini“ pridružujejo, veljá prislovica: „star panj, če se užge, še bolj gori“. Mladi pa se naj raji naslanjajo na prislovico: „na mladini stoji svet“. — To je res, samo da mladini sliši prihodnost še le takrat, ko so mladi že precej starikasti postali. Takrat pa imajo zopet drugo mladino pred seboj, ktera zaničljivo na-nje gleda: mladino, ki se po pregovoru obnaša, da „jajce hoče več vedeti kakor puta“.

Nespametno in nepravično bi bilo, mladini zanikavati vse zasluge, vso veljavo; al žalibog, da mnogokrat oni niso mladi politikarji, ampak le politiški mladiči. Povsod je bilo teh mladičev, ki jih Aristotel „politiške fante“ (πολιτικὴ παιδεσ) imenuje in katerim ta grški modrijan v idealni svoji državi ni dopustil političnega delovanja. Al Aristotelov ideal se ravno v tem oziru ni vresničil. V novejših državah ne molčijo mladiči in ne ubogajo, marveč so predrzni kričači; gospodovati hočejo in res včasih pridejo do tega, da jih stari za poveljnike čislajo. Tem mladičem ni to zadosti, da bi se kaj učili in bi s tem se pripravljali za posestvo, za vodstvo prihodnosti, ampak domišljujejo se kar naravnost za učitelje in gospode sedanjosti. —

Po tem splošnjem premišljevanji „Reform“ prestopa na razpravo Mladoturkov.

Mnogovrstne novice.

* *Konje, osle, posebno pa mule po celem životu striči*, je na Španskem po več krajih, vzlasti pa v Andaluziji splošna navada. To se zgodi spomladi, da namesti dolge in bolj kocaste zimske dlake živina dobí gladkejo svetlo dlako. Mulostrizstvo je posebno rokodelstvo, ki ga imajo gitani, to je, cigani v svojih rokah. Pravi kristijanski Španjol zaničljivo gleda na cigane, ki so živinobrivi, kovači, konjski barantači, godci in plesalci po ulicah itd. Največ mulostrizcev je domá v Triani, ki je predmestje Seville. Spomladi se ti cigani spravijo s ženami in otroci na pot in po vsi deželi s posebnimi škarjami strižejo konje, osle in mule. Če pa kdo misli, da je to prav lahko rokodelstvo, moti se, kajti dlaka mora lepo in enako gladko ostrižena biti. Memogredé pa tudi ljudém strižejo lasé, ovcam volno in psom dlako. Ta spomladanski zaslužek daje jim živež za celo leto. Ker je španska dežela topla, tudi mulam in konjem ne škoduje, če jih ostrižejo.

* *Hudodelcev že v mladih letih* je silno veliko na Dunaji in v okolici njegovi, pa jih je čedalje več! Iz statistike hudodelcev leta 1870. in 1871. pozvedamo, da deželna sodnija dunajska je v teh dveh letih obsodila hudodelcev 4841 — in med temi je mladih ljudi od 15. do 20. leta bilo 1340 — med temi pa zavoljo hudodelstva tatvine, tedaj najgrjega hudodelstva obsojenih — 1091. — In to na Dunaji in okolici dunajski, kjer se „omika liberalna“ na cente prodaja,

lungen, daß spezifische Oesterreichthum so weit zu entwurzeln, daß in den deutschen Provinzen Niemand mehr sich für den Fortbestand Oesterreich's erhitzt oder an denselben glaubt" (to je, „posrečilo se nam je, svojstveno Avstrijstvo izkoreniniti tako, da se v nemških deželah nihče več za obstanek Avstrije ne ugreje ali na njen obstanek veruje“).

Komur se o taki odkritosrčnosti oči ne odpró kamo da Avstrijo tirajo velikonemški kolovodje, in zakaj da na vse kriplje delajo, da bi zadušili vse, kar ni nemško, — no, ta je slep na obedve očesi!

Ozir v tuje kraje. Iz Trsta v vzhodno Azijo.

Potopisne črtice.

II.

19. julija 1871. leta smo zunaj mesta ležeči Port-Saidski svetilnik ogledavali, ki je res ogleda vreden; on je 16 čevljev visok, trdno v cementu zidan in ima lepo elektro-magnetično napravo, ktera s parno mašino dela; vsi uradniki in služabniki pri tem svetilniku so Egipčani.

Ko od tega ogleda v afrikanski vročini, vsi trudni in žejni popoldne nazaj v mesto prikoračimo, bili smo kaj veseli slišati, da se v gostilni „grand hotel de France“ dobi dunajsko pivo; al ko smo te pijače le požirek pokusili, nismo bili več žejni, taka čobodra je bila! Razžaljena krčmarica nas od glave do noge meri, češ, kaj tako dobro pivo vam ni všeč, vsaj je še le zadnjo soboto naravnost iz Dunaja prišlo! Mi pa smo molčali in pri miru pustili „predobro“ pijačo ter za vsak kozarec, ki je manjši od našega vrčka, plačali po pol franka, to je blizo 24 kr. našega denarja.

Gledé na živahno tukajšnje življenje, na vélike kupčijske kapitale, kateri skozi Port-Said gredó, na ne še dokončana dela Sueškega kanala, in če dalje večo pomorsko trgovino, se je v te kraje množica zeló dvomljivega značaja preselila; Port-Said le od konzulov, mornarjev, delalcev, in nesramožljivih žensk obljudena taberna. Gotovo je, da v tem času v Port-Saidu nobena žena boljšega stanú ne biva. To nam je gospá avstrijskega konzula sama povedala, rekši, da vse rodovine boljšega stanú zunaj mesta stanujejo, tudi naš poročnik (konzul) ima zunaj mesta svoje poletno stanovališče.

Da Port-Said, kjer je med naseljenimi tujci nad polovico Francozov, ni brez kavarn, to si misli gotovo vsak naših bralcev, in mi smo zadeli v „Caffe Muntant“ na koncert, v katerem sta pela dva pevca in dve pevki prav kosmate francoske pesmi; brhki pevkinji ste pa pri tem zmirom svoje oči predrzno na nazoče poslušalce metali in s koketiranjem na njihove cekine apelirali. Zbrano društvo je bila prav zmes Evropejcev in Afrikancev, belih in zamorcev, Arabcev in Francozov, Japancev in Angležev, kapitanov in mornarjev, gospóde in felahov (to so egiptovski kmetje); vsi so pomešani pri mizah sedeli, jedli, pili in poslušali. Godba je bila še precej dobra; vstopnine ni bilo nič plačati, zato pa so bila jedila in pijača silno draga.

Naj še povem, kako se nam je z našim perilom v Port-Saidu naigralo. Prec pri našem dohodu prideta na ladijo mož in žena, kažeta se nam Nemca in ponudita nam perilo oprati v poldrugem dnevu. S svojim pretiranim blebetanjem se nam sicer nista nič prikupila ta mož in žena; al ker že tri tedne nismo môgli perila imeti in ker nam je naš komandant naznanil, da prva naša štacija bo še le v Aden-u v južni Aziji, smo se dali oplahitati, in damo omenjenima žlobodrama perilo s

tem dostavkom, da se nam mora najdalje drugi dan o polnoči, dobro ogleštano nazaj prinesiti; ob štirih zjutraj smo imeli odriniti. Al drugi dan pride polnoči, pride ena in dve, a naših Nemcev le ni bilo; še le po treh se priplazita in prineseta naše perilo od treh tednov in 18 osob, mokro, nelikano in vse zmešano. Ponoči ni bilo mogoče te zmesi vrediti, in to tem manj, ker čez eno uro smo imeli že odriniti. Še le drugi dan na morji smo se prepričali, da skoro vsak oficir je polovico svojega perila premalo dobil. Našli smo tedaj tudi v Afriki prava dva nemška cigana! Taka se pa mornarjem večkrat zgodi. Kaj pomaga, da vsak konzul svoje rojake „post festum“ zastopa in zadostila išče? Perilo je zgubljeno, ali če se kaj nazaj dobí, je vse strgano ali sprhnelo.

O velikanstvu Sueškega kanala ne bodem mnogo govoril, ker se je o njem že veliko pisalo, le to hočem omeniti, da je ta zeló imenitna nova morska cesta že toliko dokončana, da jo je že preteklo leto velika fregata „Izon Duke“ angleškega admirala Shadwella, ktera se za 23 čevljev potaplja, brez zadržka preplavala. — Kar pa se tiče kupčijsko-politične znamenitosti Sueškega kanala, moram pred vsem to konstatirati, da vse parobrodstvo med Evropo in vzhodno Azijo brez izjeme skozi ta kanal gré; ladje z jadrí, posebno tiste, ktere od evropejske strani atlantskega morja pridejo, pa gredó še zdaj skoraj vse čez „Predgorje dobre nade“, ker vožnja po Črnem morji še zmirom ni dosti pozvedena in je zavolj tega posebno za jadravke (to je za barke z jadrí) silno nevarna. Prvi nasledek Sueškega kanala so parobrodi nove baže, z imenom „hrbtni parobrodi“, katerim so se jadravke stare vrste umaknile. Nedvomljivo je pa, da bode Sueški kanal še večo važnost dosegel, kakor jo ima dandanes. Al če velikansko marljivost naših časov pomislimo, po kateri se dan za dnevom kupčiji nove poti odpirajo, spoznali bodemo lahko, da pride čas, ko sedaj toliko imenitni kanal Sueški zgubi svojo važnost, kajti že veže sibirski telegraf Evropo z vzhodno Azijo, in ne bode dolgo, da bode direktna železnica ves stari suhi svet od enega do družega morja vezala, kakor je dandanes že novi suhi svet zvezan po železnicah. Kar je tam velikanski duh Amerikancev dovršil, to je na starem kontinentu Rusom odmenjeno, in vsa politična marljivost tega naroda v Aziji kaže, da se Rusi popolnoma zavedajo tega svojega poklica. Kedar se vresniči ta ideja, takrat stopi važnost Sueškega kanala na nižo stopinjo nazaj in monopol stare in nove poti v Azijo je razdrt, in nov in večí monopol pride v veljavo; njega ključ pa bo Rusija dobila v svojo last, in v tem trenutku pride kupčija celega sveta v slovanske roke.

Ta misel me je navdajala že v Evropi, in tukaj so mi previdni možje isto potrdili, rekši, da v južnih krajih nihče drugače ne misli.

Ogled po domovini.

Potovanje na Vélíki Zvon (Grossglockner).

Spisal France Kadilnik.

(Dalje.)

V „Sveti Krvi“ sem bil tedaj že blizo svojemu cilju.

V gostilnici je sedela množica prijateljev planin, ki mi, ko jim povem, da potujem na Vélíki Zvon, kar brž med seboj pokažejo možá, ki mi bode dober vodnik. In res Pichler — tako mu je bilo imé — stopi pred me in se mi ponudi za spremljevalca. Dobro! rečem in mu sežem v roko. Pichler pravi, da vreme bode jutri ugodno, samo da mora še enega vodnika oskrbeti.

Malo pomisli in kmalu zakliče: e! ga že imam, Triusser Sepl bode. In vsa družbica pritrđi, da Sepl je dober. Jutri popoldne ob 3. uri pridem — pravi — da potrebno skupaj spravimo in ob 4. uri odrineva. — Vesel, da imam zanesljivega spremljevalca, grem k počitku.

V torek zjutraj ob 6. uri vstanem, pokukam skozi okno, in — ravno pred očmi mi je stal Veliki Zvonec kakor slečen hleb sladkora; že ga je obsevalo solnce, da se je svetel, kakor da bi bil s sreberno peno potresen. V tem trenutku nisem imel v srcu druge želje, nego to, da bi jutri tudi tako čistega kakor je danes pod seboj imel.

Brž potem se podam v gostilnico na zajuterk, kjer mi je bila že kava pripravljena. Zdajci pa jo pridrvi gosp. Habermayer noter, ter mi naznani, da je 6 družeb danes na Zvoncu. Dá mi potem svoj daljnovid; kukam in kukam, in res kmalu zagledam prve že na robu malega Zvonca, zadnje pa še le na „Hohenwarte“ koračiti. S prostim očesom pa sem ljudi videl kakor muhe po snegu gibati se.

Kaj lepo in že precej visoko — 4500 črevljev — stoji vas „Sveta Krv“ med visocimi hribi. Ta kraj se je še le po smrti sv. Brikcija jel čislati in se zdaj že obiskuje čez tisoč let. Naj svojim bralcem povem, kaj pripoveduje zgodovina o Sveti Krvi.

Brikcij je bil po rodu Danec. Romal je na Grško, kjer je pod cesarjem Leonom se odlikoval z bistro glavo v vojski, pa je tudi pobožen mož bil. Cesar, čegar ljubljenec je Brikcij bil, ga je postavil za vodjo armadi. Jelo pa se mu je tožiti po domovini, zato prosi cesarja za odpust, da more romati domú. Cesar mu to dovoli s pristavkom, naj si za svoje zasluge izvoli, kar koli želi. On pa prosi cesarja za nekoliko kapljic svete krvi, katero so hranili v cerkvi sv. Zofije v Carigradu. Dobivši to se napravi v romarsko obleko, pripelje se v ladiji na Laško, gré čez Juliške planine proti Noriškim. Viharna noč ga je tukaj ob življenje pripravila. Trije pšenični klasje so na grobu izrasli, knapi so našli truplo, na prsih pa pergamentno pismo, kdo da je. Dva vola so vpregli, da bi truplo na pokopališče peljala; ko pa so prišli na mesto, kjer zdaj cerkev stoji, vola nikakor nista hotela naprej, in zato so ga tukaj pokopali. Malo dni po tem so opazili, da ena noga iz groba molí, na njej pod zavozo pa vidijo rano in v rani najdejo majhno flaško, v kateri je bila rudečkasto-črna kri. To se brž naznani nadškofu Salcburškemu, ki se obrne na patrijarha Carigradskega, kateri potrđi, da je to resnično sveta kri. Več stoletij je stala nad grobom samo majhna kapelica, kakor pravijo, edino kristjansko mesto med pogani (ajdi) v tem kraju. Še le 1443. leta so današnja cerkev zidali.

Šel sem tudi jaz cerkve ogledat. Veliki oltar, ves lesen, je umetno izdelan; na sredi cerkve se gré doli po stopnicah v kapelo; na enem oltarji leži podoba sv. Brikcija. Leta 1729. so z dovoljenjem papeža odprli grob in našli so kosti še trdnega človeka. — Ko mežnarja dobim, ga prosim, naj fajmoštru pové, da tujec popotnik želi sveto kri videti. Kmalu pride gosp. fajmošter s štolo, tabernakel odpré ter mi na krožniku na beli ruti majhen zelenkast glažek pokaže, rekoč, da se še znotraj na flaški prisušeno pozná, da je nekaj rdečega notri bilo. In res je bilo tako. Ko pa hočem en goldinarček na krožnik spustiti, mi gospod reče, da ni treba, le če hočem mežnarju zato, da ga je klicat šel, par krajcarjev darovati. Rad sem to storil. Potem sem šel še na Kalvarijo, kjer razvaline kapelice stojé; od tod pa, še kakih 500 črevljev više, kakor vas „Sveta kri“, sem opazoval Veliki Zvon, radovaje se, ako se mi jutri posreči, da stojim više kakor ta beli velikan.

Mežnar zdajci zazvoni poldne, in jaz jo poberem k kosilu.

Ob treh popoldne pride Pichler ter mi pové, da Sepl je že v rovtah in da memo gredé ga dobimo; potem pa me vpraša: ali imam črna očala, rokovice in zeleno tulasto pokrivalo čez obraz. Rokovice mi posodi domača hči, pokrivalo čez obraz pa si brž kupim pri kramarici za 20 soldov. Dalje me Pichler vpraša: ali veliko jem in pijem, da bode vedel naročiti, kaj in koliko da vzameva seboj. Jaz ne jem in ne pijem veliko, meni bo vse prav, mu odgovorim. In potem začne naročevati: 2 bokala vina, mesá, pečenke, salam, svinjine, sira, kruha, kave, sladkora in ruma. Dobro! sem si mislil; stradali ne bomo. Vse to, in še jako ostre kramžarje, vrvi, zimsko sukno, pléd, in škornje za reservo smo v koš nabasali in svetilnico privezali; v roko mi pa dá okovano, 7 črevljev dolgo palico. Zdajci sva se poslovila od prijazne družbe in tako ob 4. popoldne sva odromala na velikana, ki, kakor naši bralci vedó, še za več tisoč stopinj presega našega Triglava.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* V zahodnji Galiciji so bile pretekli teden veliko povodnje. Krompir v teh krajih zeló gnjije, zelje pa se vse požrle gosenice, ki so jih zaplodili obili beli metulji.

* V Črnovicah v Bukovini se je precej hudo začela kolera.

* Vina na laškem Tirolskem mislijo na pol manj pridelati kakor lani; v okolici Trientski in Roveredski trta lepo kaže, v okraji Alaškem pa je bolezen grozdje tako vničila, da nekteri veliki posestniki bodo komaj vedro pitnega vina pridelali. Od Ale doli je trta povsod bolna, čeravno so jo precej močno žvepljali.

* Vinska letina na Hrvaškem ne bode obilna; al vino, kar ga bode, bode dobro. Najbolje kaže med navadnimi trtami lipovina in zelenika, od plemenitnejih pa drobna in talijanska graševina. Na Francoskem, Ogerskem in v Nemčiji tožijo, da je palež pokvaril grozdje in da bode slaba letina.

Dopisi.

Iz Nagy-Banye na Ogerskem 25. avg. (Kakošne so volitve Ogerske.) Nedavno je bila tukaj volitev poslanca, menda zadnja za državni zbor v Buda-Peštu. Levičniki, to je, nasprotniki Deakovcev, so jo navlašč zavlekli s tem, da so večkrat ovrgli imenik volilcev. Tem huja je zarad tega bila razdraženost obojne stranke. Levičniki so si za poslanca zbrali mladega grofa Geza Teleky-a, Deakovci pa prejšnjega poslanca K. Stoll-a. Szatmarska županija voli 7 poslancev; 6 je bilo že voljenih levičnikov; hoteli so še s sedmim predreti, da bi svet videl, da vsa županija je nasprotnica vladi, in zato bilo je tako prizadevanje še za 7. Ker je vlada vedela, da bode velik ravs in da utegne kri teči, poslala je par dni poprej vojakov, konjиков in pešcev v Banyo. Konjiki (ulani) so mesto razdelili na dva kampa, in postavili straže tako, da v enem delu so bili volilci levičniki, na drugem volilci Deakovci, in sicer tako, da levičnik ni mogel do Deakovca, in Deavec ne do levičnika. Če se je vkljub temu splazil kdo na drugo stran in so ga spoznali, neusmiljeno so ga pretepli; dva mešetarja, ki sta za denar — po 5 gold. — kupovala glasove (in za peták se Vlah zapiše vragu, če je treba!), so res tudi vjeli in jih s strahovitim krikom zaprli. Dva dni je bilo tacih komedij vsak hip videti; smešno za nepristranskega gledalca, al zoperno za marsikterega nedolžnega, če je po naključju

tako žalostne nasledke za srednje šole, krivi so le učitelji. Mnogi teh učiteljev, iz oči izpustivši namen in namero ljudskih šol, se vedejo, kakor da bi bili „profesorji“ ter si igrajo s fizikalnim orodjem, prirodoslovjem, zgodovino itd.; brati, pisati, računati in sploh podlag vsega učenja ne uči nobeden“.

Kakošno korist donáša učiteljska preparandija, ako učitelji, ki so se izobraževali v njej, prezirajo svoj pravi namen, t. j. učenje elementarnega nauka, ter se igrajo s predmeti srednjih šol“? —

Tako piše liberalni časnik. Nam tega pač ni bilo treba praviti; vedeli smo to že poprej. — Kaj pa porečete na to Vi, ljubljanski celi in napol liberalci vsi, vi „Tagblattovci“? In vi dva gospoda Gariboldi in Pirker e tutti quanti ljubljanskega krajnega šolskega sveta, ki glorio požete novodôbnim postavam ljudskih šol? Odgovorite „Fremdenblatt-u“!

„Lehrertag“ v Celovcu.

V Celovcu je bil prve dni t. m. 5. občni Avstrijski učiteljski zbor („Oest. Lehrertag“), kterege se je vdeležilo tudi 17 kranjskih učiteljev (med njimi 4 učiteljice). Za gotovo pa se more trditi, da večina teh vdeleževalcev ne bi bila zbora videla, ako bi bili poprej vedeli, koliko je vreden; kajti tako zborovanje more gledé na govore in resolucije le všeč biti prusakom in brezverskim liberalcem, nikoli pa učitelju, kteremu je za pravi napredek ljudskega šolstva mar in kateri se čuti Avstrijana in katoličana. Bilo je v Celovcu zbrano veliko število širokoustnih dunajskih učiteljev; ti — menda poslanci dunajskih judovskih časnikov — so se šopirili kot petelini, so drug drugzega kadili in do neba povzdigovali, svoje misli drugim silili in se tako védli, kakor da bi bili govorno pravico samo za-se v najem vzeli.

Na zboru zastavljena vprašanja so le enostransko odgovarjali ter vse slabo ali pomanjkljivo v šoli zvrčali le na duhovne in verske naprave; zatoraj, ako hoče šola se zboljšati, so kričali: „weg mit dem Pfarrer, weg!“ (s fajmoštrom ven, ven iz šole!) posebno iz krajnega šolskega sveta, češ, da on neizrekljivo zdržuje šolsko razvitje! Tudi gospóda ti možje ne trpijo nad sabo (morajo že vedeti, zakaj?) ter sklenili so, da obnašanje učiteljevo naj ne stoji pod nadzorstvom drugzega, nego občinstva. Verske vaje naj nadzorujejo le duhovniki zunaj šole, učitelj naj se za to ne meni; šola naj bo od konca do kraja brezverska — in da se vse to lože izpelje, naj se ministerstvo nauka loči od ministerstva bogočastja.

Take in enake neslane resolucije so priporočali veliki dunajski strokovnjaki(?) ter pri vsaki priliki povdarjali svoje nemško-narodno stališče. Da pa bi imel njih govor toliko več vspeha, delili so med nazoče prusoljubno „Deutsche Zeitung“, kateri na čelu se je bralo: „von den Lehrern hängt die Zukunft unseres Vaterlandes ab; — wenn sie entschlossen sind, unerbittlich das grösste aller Bildungshemmnisse — die Macht des Clerus — zu bekämpfen“ itd.

Naj še povemo, kako so bile resolucije enoglasno ali vsaj z ogromno večino sprejete, kakor časniki pišejo. Ravno tisti govorniki, kateri so osnovali prvi „Lehrertag“ na Dunaji, in tamkaj učitelje prišedše iz vseh krajev terorizirali, bili so najeti tudi tukaj v Celovcu, na priliko glasoviti Bobies, Holczabek, Gallistl bili so merodajavni faktor. Tako vredjene falange nihče ni mogel predreti, vsak njim neugodni govornik je moral odstopiti; kričali so mu v obraz: „Schluss! Schluss!“ (konec, konec!) In tako se je zgodilo, da se je vse igralo, kakor so se poprej dobro

zmenili; kajti žalostno bi bilo, ako bi bili zares vsi nazoči učitelji teh misli, kakoršnih so bili kolovodje. V Lincu so učitelji nasprotnega mnenja s protestom dvorano zapustili, tukaj v Celovcu pa opozicija ni bila vredjena. Gledé na tukajšnje skušnje smemo pač zaklicati: Emancipiret euch! — jedoch nicht vom Clerus, sondern von dieser glaubenslosen, jüdischen, terrorisierenden Wiener-Clique!

Kmalu bi bil pozabil omeniti enega sklepa, kateri mi je jako všeč bil, in ta je bil: na leto ne bo „Lehrertaga“!

Vse, kar sem doehmal omenil, pa nikakor ne veljá od samostalnih družih posvetovanj, ktere so med sabo imeli ravnatelji in učitelji c. kr. izobraževališč. Tukaj so skušeni možje, ki že v pedagogični literaturi slové, na pr. Niedergesäss iz Dunaja, Adam iz Gradca in drugi posvetovali se med sabo; pri takih zborih se človek more od teoretično in praktično izurjenih učiteljev kaj zdatnega naučiti. Nikomur tedaj ni bilo žal, da sem se mogel takega posvetovanja udeležiti.

Celovški „Lehrertag“ ima za treznega in resnoga človeka le v tem oziru vrednost, da je v svojem življenji eno reč, ktere doehmal ni dobro poznal, do dobregaiskusil, ter jo zdaj more temeljito ceniti.

Ogled po domovini.

Potovanje na Vélíki Zvon (Grossglockner).

Spisal France Kadilnik.

(Dalje.)

Zadnja vas pod podnožjem Vélíkega Zvona se imenuje Winkel in šteje malo hišic. Čez most na desni strani reke Bele (Möll) koračimo potem na levo gori v hrib mimo lepega slapa, ki ga dela potok Leiter. Na levi strani nad tako derečo in šumečo vodo po ozki in nevarni stezi, imenovani „Katzensteig“, šli smo urno in prišli smo ob pol 7. uri zvečer v planinsko kočó „Leiterochsenhütte im Leiterthal“, 7 tisoč črevljev visoko. Z navadnim pozdravom „Grüss Gott!“ (kajti tû bivajo samo trdi Nemci) stopivši v kočó, najdemo staro majarico, ki je na ognjišču ravno ogenj napravljala, starega moža s sivimi lasmi, ki je za ognjiščem tobak pil, in pa 7 let starega fantka zraven njega sedeti. Pichler jim naznani, da bomo tukaj prenočili. Starček odgovori, da bomo dobro spali, ker ravno danes je z gore mrve nanosil. Jaz vprašam starčeka, ali je kočó njegova; — ne, gospod, mi odgovori: „s war scho recht für mi, ober leider i bin nur der Holterbua“. Jaz pa si mislim: „da gibts wohl alte Halterbuben“.

Kmalu se začne mračiti. Starček gré živino domú gonit, Pichler je za kuho pripravljajl meso, Sepl pa, čvrst mlad fant, je pobegníl v drugo manjšo kočó k mladi majarici v gostje. Tudi jaz grem za njim, in najdem Seplna se ž njo prijazno pogovarjati. „Dober večer! lepa majarica — jo pozdravim — kako vam je imé? „No andl hoas-i“ — mi odgovori prijazno. Sepl pa koj zraven pristavi: Noandl nam bode dobre cmoke skuhala. Med tem se tudi Pichler približa, rekoč, da pri stari majarici mu je dolg čas. Ko je Noandl šla krave molst, je Sepl špehove kakor bombe velike cmoke v kotli večkrat pomešal, da se niso prismodili. V eni uri so bili kuhani. Potem jih dene v veliko skledo pa vode s kotla na-nje vlije. Pichler pa vzame trsko in jih na krožniku na male košččke razdeli. Vsak dobí leseno žlico, mene pa silijo, naj jaz začnem jesti. Al ker nisem vedel, kako jih navadno jedó, čakam, da uni začnó; vzame se namreč kosček v žlico, zajame iz sklede slane vode na-nje, da se lože požirajo. Radi smo pojedli vse.

Ko pri stari majarici še dobimo „špekokerle“ in jaz kave, gremo na mrvo spat.

V sredo zjutraj me iz sladkih sanj ob poli ene zbudé. Prav težko sem se ločil od lepo dišeče mrve. Ko spijem že pripravljeno kavo, smo v svetilnici svečo prižgali, palce v roke vzeli in ob eni iz kočé odrinili. Noč je bila jako temna. Sepl gré s svetilnico naprej, jaz za njim, Pichler pa tikoma za menoj. Šli smo po ne preveč težavnih kozjih potih zmirom kvišku na tako imenovani „Leiterochsenalpe“, in prišli smo ob treh na snežniku Leiter do podrte ute „Salmshüte auf der Salmshöhe“, 8468 črevljev visoko, ktero je kardinal Salm napraviti dal. V poli ure smo bili na „Leiterkesse“ in na večnem ledu.

Ker je ene dni pred po dolinah jako deževalo, je po hribih do kolena snega padlo — reče Pichler — postojimo malo in okrepčajmo se malo z žganjem. Potem črna očala na nos denemo, on pa je svetilnico vzeli in nama naprej šel; jaz stopam za njim, Sepl pa za menoj. Pichler je s palico zmirom tal iskal, naročivši meni, naj zmirom v njegove stopinje stopam, a ne nastran, kajti nevarno je, kam drugam stopiti, ker se zaradi snega razpokeji ledú ne vidijo. Večkrat bilo je treba razpoke široko prestopiti ali preskočiti, ali če je bila razpoka jako široka, celó obhoditi jo. Videli smo, da nekatere ledene razpoke so deset ali še več sežnjev globoke.

Zdajci je jelo daniti se. Svetilnico smo na snegu pustili. Tenka in mrzla sapa je vlekla, v roke me je jelo tako zebsti, da nisem mogel palce držati; treba je bilo roki pogostoma ob život drgniti, da ste se ogreli. Čem bolj smo prišli pod hrib, tem bolje je bilo hoditi; sneg je bil bolj zmrznjen in ni se vdiraló tako. Prisedši pod „Hohenwartscharte“ videli smo prav navpik hrib v nebó strleti; sam led se je kazal.

Pichler in Sepl si natvezeta kramžarje, moji gorski „Kleinschusterjevi“ črevlji so pa zadostovali brez kramžarjev. Z velicimi težavami smo pririli ob 5. uri zjutraj na „Hohenwarte“ 10.056 črevljev visoko. Tú je bila nekđaj kočá, ktero je dal kardinal Salm zidati in jo na čast svojemu pl. general-vikarju Hohenwartu tako imenovati. Očesu se odpre tukaj velikansk razgled na Pasterce „Franz Josefshöhe“, „Weishorn“, Vélíki Zvon, — al vse, kar vidiš, je le neizrečene velikosti večni led in večni sneg!

Od tod pa gazimo naprej po snegu proti „Adlersruhe“, kjer se hribolazci, ki pridejo od naše strani, snidejo s hribolasci, ki pridejo iz tirolskega Kals-a na vrh pri „Adlersruhe“, s Korošci pa, ki pridejo na vrh pri „Hohenwarte“. Zrak je jel tanjši vleči; iz nosa mi je kar voda lila, v prsih me je jelo tiščati in moč v nogah in po celem životu zapuščati. France! — si mislim — kaj pač bode konec tvoje predrznosti? Al počasi naprej se je boljšala pot, in srečno smo prišli ob poli 6. uri na „Adlersruhe“, 10.930 črevljev visoko. Tudi tukaj je kardinal Salm dal zadnjo kočó postaviti, o kateri pa zdaj še sledú več ni.

Od tukaj naprej se gré bolj na desno proti sredi Vélíkega Zvona nekaj časa naravnost kvišku (stopinje so bile v snegu in ledu že prejšnji dan vsekane) in potem proti južnemu robu Malega Zvona. Pichler mi reče: zdaj vas pa bova s Sepelnom na vrv navezala. Jaz se branim, češ, da ni še potreba; al on zagodrnja: „Herr, muss sein!“ (mora biti!) in hočem ali nočem, kar biti je moralo. In pri tej priči mi deneta pas okoli života, Sepl z vrvijo spredaj, Pichler pa z drugim koncem koj za menoj. Pazljivo in tiho po vseh štirih smo lezli po stopinjah v ledu vsekanih, Sepl zmirom drži napeto vrv, Pichler pa mi je na noge

pazil. Ko se malo okoli sebe ozrem, sem res videl, da je bilo potrebno, da sta me bila navezala.

Ob 6. uri smo pririli vrh Malega Zvona, 12.090 črevljev visokega. Tukaj smo srečali že nazaj gredoča dva tujca, tudi na vrv navezana in vsak od dveh Kalserjevih vodnikov spremljevana. Jako težko smo se drug družemu ognili.

Al zdaj pride še le najhuje. Spomnim se, da sem bral popis Zvona, ki pravi: „Čez ta propad morejo človeka le angeljci spremljevati in Bog ga mora skozi veliko okno gledati, da se srečno čez splazi. V imenu Božjem! — si mislim — le naprej, naj bode kar hoče; srčnim Bog pomaga. Pichler veleva: palce ostanejo tú, zdaj korajža veljá! — In kar tiho je postalo; nobeden ne črhne ne besedice. — Celó vozek rob je peljal navzdol. Sepl spredaj pazljivo pri vsaki stopinji moje noge podpira, Pichler pa odzadej vrv jako napeto drži, jaz pa se držim dratú čez brezno napetega. Na ozkem robu nisem od samega božjega strahú imel časa ne na desno ne na levo stran v tisoč črevljev globoke propade ozreti se. Srečno smo prestali do smrti nevarno pot.

Al tudi hudo težavno je bilo po robu velikega Zvona. Vsi polomljeni sicer smo vendar srečni na najvišji vrh Vélíkega Zvona, 12.500 črevljev visokega, dospeli ravno ob 7. uri zjutraj.

Hvala Bogu! — bilo je vse, kar sem rekel.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Dohtaric* (to je, žensk, ki zdravijo ljudi) je v severni Ameriki že kakih 10 let veliko; letos je na vseučilišču Cambridgeskem bilo 154 žensk, ki so se učile zdravilstva. Zdaj so nekatere tudi že v Švajci (na Züriškem vseučilišču bilo je 54 žensk, ki so se učile zdravilstva, med njimi 49 Ruskinj) in na Ruskem jih bode sčasoma veliko, kajti car ruski je vseučilišču v Petrogradu 50.000 srebernih rubljev daroval v ta namen, da se iz obresti tega denarja vzdržujejo ženske, ki se učijo medicine in kirurgije. — Tako ženstvo, dozdej izključeno od mnogih opravil moških, čedalje bolj samostojno postaja. In Rusi, ktere neumni nemškutarski svet zaničuje kot barbore, imajo v Moskvi žensko gimnazijo pod vodstvom Sofije Nikolajevne Fišer in v Petrogradu pod vodstvom kneginje Obólenške. Dosehmal ni nikjer drugod ženskih gimnazij kakor v Rusiji.

Dopisi.

Iz Gorice 7. sept. — Vpor rodi odpor. Vpiranje zoper vero rodi vpiranje za vero in združenje ljudi za skupen odpor z združenimi močmi. Bije se v našem času orjašk duhoven boj; čas naš je čas velepomenljivega ločenja duhov. — Ni davno tega, ko je pomenjala beseda „liberalen“ svobodomislečega človeka, ki je na pr. v političkih rečeh grajal očitne upravne in politične napake ali neumno in trmasto starokopitnost, v verskih in cerkvenih rečeh pa resnične vraže in babjeverstvo in sploh, kar je le prah človeški na božjih verskih ustanovah. Kar je nekaj let pa, je beseda „liberalen“ pomen popolnoma spremenila. Vulgarni laži-liberalizem, kakor se zdaj po časnikih in v „omikanih“ (!) družbah šopiri, ni družega, nego gola brezvernost in brezbožnost. Ne napadajo se več napake, ampak napada se jedro samo verskih resnic, napada se bistvo cerkvenih naprav. Ni davno, kar mi je nek prosto misleč znanec rekel: „Poznaš me in veš, kako mislim; ali, če pojde tako naprej, prisiljen bom postati rakovec

Nemca? — No, v teh mora pa še iz bolj tehtnih vzrokov učni jezik biti nemški, ker je vendar le mogoče, da tudi v tak razred od kod sapa prinese kakega Nemca! Novomeška gimnazija pod vodstvom gosp. Zindlerja „sijajno“ nemškutari. Zelo čudno se tedaj učna osnova vjema z ministerskim ukazom od 8. oktobra, ki ga poročilo na 43. strani navaja z besedami: „womit die Slovenisirung der Lehranstalt eingeleitet wird.“ — Prihodnje leto bodo vseučilišča malo malo poslušateljev dobila iz Novomeške gimnazije, kajti VII. razred šteje le 4 učence; kam je neki ušlo 7 učencev, ker jih je v začetku leta bilo 11?

„Letnik c. k. realne gimnazije v Kranji za 1872. leto.“

To je naslov čisto slovenskega poročila, kteremu je prof. M. Žolgar spisal zanimiv sestavek o „različnosti v slovenskem ljudskem jeziku“, in sicer v pisavi ozir samoglasnikov in soglasnikov; o različni izreki samoglasnikov in soglasnikov. — Učilo je 7 učiteljev 76 učencev, kterih je do konca leta ostalo 69, in sicer 67 Slovencev in 2 Nemca.

„Program kr. više gimnazije na Reci.“

V tem programu nahajamo pred vsem tehten spis našega rojaka Iv. Zupana pod naslovom: „Nešto o kritici u obče, a o historičkoj napose“. Šolske vesti kažejo 12 učiteljev za obligatne predmete in 2 za izvanredne, a učencev konec leta 162.

„Izvestje kr. gimnazija Varaždinskoga“

pričenja učna matematična obravnava prof. Fr. Folprechta pod naslovom: „Novi način reševanja jednačbah drugoga, tretjega i četvrtoga stupnja“. — Učiteljev v viši tej gimnaziji, kterej ravnatelj je naš čestiti rojak g. Franjo Brađaška, bilo je 13 (med njimi naš cenjeni pesnik gosp. Matija Valjavec), učencev konec leta pa 229, in sicer 222 katolikov, 6 grško-iztočnih in 1 izraelit. Učni jezik je bil narodni (hrvaški); nemški jezik se je učil kot predpisan predmet v 1. in 2. razredu po 3 ure na teden, v ostalih razredih po 2 uri. Liberalizem germanski ni segel tukaj še tako daleč, da bi bil pahnil službo Božjo iz gimnazije, kajti vsak dan pred šolo je „mladež pribivala svetoj misi izuzam neko vreme stroge zime“.

„Izvestje o kr. velikoj gimnaziji (šesterorazrednoj) u Požegi“.

Tudi to izvestje kinči znanstveni, jako zanimivi in podučni spis enega naših rojakov — gospoda Josipa Stareta, ki se vrne v domačijo, in sicer na Novomeško gimnazijo. *) Spisu je naslov: „Filosofija historije“. Srčno bi želeli, da bi nam podal gosp. profesor tega svojega sestavka prevod slovenski. — Učilo je 11 učiteljev, a učencev je v 6 razredih konec leta bilo 126, in sicer 108 katoličanov, 12 grško-iztočnih in 6 izraelitov. Tudi tu se je podučevalo v narodovem (hrvaškem) jeziku; nemški jezik je bil obligaten predmet tako, kakor v Varaždinu. In tudi to izvestje kaže, da gimnazij hrvaških ni oblizala kultura nemška, ktera ne pozná službe Božje v šolah. Črka F. tega programa razpravlja „službo Božjo“ in pové, da tudi tu je mladež gimnazijska „cele godine osim zimske dobe imala svagdaju misu u sirotištnoj cerkvi“.

Ne tedaj samo po tem, da v hrvaških gimnazijah vlada narodov jezik v šolah — kakor izvzemši slovenske vlada naravno po vsem svetu, — temuč tudi

*) Ravnokar slišimo, da gosp. prof. Starè ne gré v Novomesto, ampak v Varaždin, kjer dobí boljo in njemu ugodnejšo službo na ondašnji gimnaziji. Vred.

služba Božja ni izključena tako, kakor v deželah „im Reichsrath vertretenih“, — za Boga! res „vertretenih“! Ali ni bridko to, da so med Slovenci še celó nekteri duhovni taki, ki so zavzeti onih brezbožnih šolskih postav, ki smo jih dobili pod Giskrovim ministerstvom?!

Ogled po domovini.

Potovanje na Veliki Zvon (Grossglockner).

Spisal France Kadilnik.

(Konec.)

Po starodavni navadi je jel vodnik moj, vrli Pichler, moliti v zahvalo Vsegamogočnemu za srečno prestale tolike težave in nevarnosti. Meni med molitvijo solzé veselja v očéh igrajo. Ko odkrit v tem slovesnem trenutku klobuk v rokah držim, zapazim, da je mali moj barometerček na klobuku 11 stopinj gorkote kazal. Solnce je lepo sijalo, nobenega vetra ni bilo čuti in nobene meglice videti, kakor daleč so segale oči; okoli in okoli je ohribje svoje niže glavice v nebo molelo. Na tem stališču čutil sem se za kaj več nego navadnega človeka. Verjemi mi, dragi čitatelj, da vse fantazije niso nič proti velikanskemu ustvarjenju, ktero razpeto tukaj leži na ogled človeku!

Vrhunec, na katerem sem stal, je najviši kralj mnogim deželam, res tako velečasten, da mi besed manjka, opisati ga spodobno.

Koj spodej pod očmi leže zgornje in spodnje „Pasterzenkeese“, proti jugu Beneško in drugo Laško ohribje, juliške planine, Mangart, Triglav, Snežnik in v temi Monte maggiore, proti južno-zahodni strani Karavanke, Stol, Storžič, Grintovec, proti vzhodu „Hoch von Dachstein“, „Watzmann“ in Koroški hribje, proti severu Salcburške, Bavarske in Virtemberške goré, proti severno-zapadni strani mali in veliki „Venediger“, naprej v daljavi Švajcarski hribje, zapadno v podnožji Kals, Windischmatrei, Zillerthal, vzhodno-južno „Ortelspitze“ do Montblanka.

Prostora na vrhu Zvonovem je le komaj za 6 ali 7 ljudi, in ker še ta prostorček visi, rečem Pichlerju, naj mi moj plašček (plajd) na sneg pogrne, da se na-nj vležem in neizmerni propad pogledam. Al v tem hipu mi je Pichler že pri nogah bil, in ko se hočem še malo naprej pomakniti, me Pichler kar za noge zgrabi, rekoč: „Stojte, gospod! če vam je življenje drago!“

Na sredi vrha je plehata skrinjica s pokrovom na dolgi železni palici v sneg in led zabita; va-njo obiskalci Velikega Zvona svoja imena na listku (visitkarte) zapisana pokladajo. Bilo jih je kakih 30; tudi jaz sem svojo priložil.

Dobro uro smo se tu mudili. Potem se še enkrat ozrem na vse štiri kraje sveta, vzamem za zmiraj slovó od velikana, kterege gotovo ne bom več pohodil. In zdaj v imenu božjem nazaj.

Lasje so mi jeli pokonci rasti; Sepl se spravi spred, Pichler zad vrv dobro napnè. Vsi omolknejo. Pri vsakej stopinji sem moral vrv dobro nategniti; počasi se plazimo doli po velikem Zvonu, in čez prelaz in gori na kviško malega Zvona smo prišli, da sam nisem vedel, kako; palce vzemši smo po robu malega srečno dospeli na veliko polje grozovito s snegom obloženo.

Hvala Bogu! vrvi sem bil zdaj rešen. Sepl pa zdaj sede v sneg ter pravi, naj tudi jaz tik za njim v sneg sedem. Ko to storim, prime moje noge, dene jih na svoje in sproži, — in smuknila sva doli do „Adlersruhe“ kakor blisk, Pichler koj za nama. Kar smo

gori 3 četrt ure hodili, za to smo doli ven samo par minut potrebovali. To je bila najprijetnejša in najhitrejša vožnja celega potovanja.

Na „Adlersruhe“ zapazim skalo iz snega moleti; v spomin, da je Kadilnik tukaj bil, svoje ime z oljnato barvo na-njo zapišem. Ta napis je edini v tej višavi, blizu 11.000 črevljev visoki.

Kmalu smo prišli na „Hohenwarte“. To je bila zadnja huda hoja; navpik doli sam gladek led. Pod pazduho me primeta, „Herr, nur Courage!“ in kar drčali smo se doli tako, da so kramžarji jako peli. Kmalu smo bili v snegu na ledniku. Pichler sopet naprej je, kakor gori gredé, s palico sneg sondiral, jaz po njegovih stopinjah, Sepl pa tik za menoj. Tu smo gori gredé na snegu puščeno svetilnico seboj vzeli in prišli ob 11. uri sopet na kamenje in kršje na „Salmshöhe“ do „Salms-hütte“.

Ko se ozremo nazaj na „Hohenwarte“ in „Adlersruhe“, vidimo, kako je gori burja sneg v zrak nesla. Veseli bodimo — pravita — da smo že tukaj; kajti to je jako nevarno popotnikom.

Vodnika mi rečeta, da po navadi se tukaj je, pije in počiva; al meni ni bilo mar za vse to; slabega sem se čutil v prsah, do kolen moker, od treh zjutraj do enajstih zmirom v snegu, sem komaj čakal, da smo odrinili. Hitro smo šli doli in prišli ob 1 uri popoldne nazaj v „Leiterhütte“, kjer sem kmalu vlegel se na mrvo k počitku. Ob štirih smo vstali in šli po isti poti nazaj in srečno prišli ob 7. uri zvečer v „Sveto kri“ k Šoberju nazaj. Tu najdem gosp. profesorja Skubica iz Ljubljane in še druge prijatelje v hiši. Dobra juhica me okrepcá in ko plačam vodniku Pichlerju 10 gld., Seplnu pa 8 gold. (tarifa je po 8 gold.), se podam koj k sila potrebnemu počitku. In sredi je bila pri koncu.

Zarad velike trudnosti nisem mogel veliko spati; vstanem tedaj v četrtek zjutraj ob šestih in poravnávši račun pri Šoberju — mož je pošten in ne drag — se ob 7. uri že odpeljem nazaj proti „Winklern“, kjer sem v gostilnici pl. gospé Aichenegove obedoval, od tod z dvema nosaçema šel čez „Iselsberg“ in ob treh popoldne v mesto Lienz v Bistriški dolini (Pusterthal) prišel. Ko ogledam snažno mestice, pride ob šestih vlak iz „Franzensfeste“, s katerim sem se odpeljal v „Oberdrauburg“ in tukaj prenočil.

V petek zjutraj ob 7. uri se odpeljem s pošto čez Ziljski hrib (Gailberg) 5961 črevljev visok, in ob pol desetih se pripeljem v Keče v zgornji Ziljski dolini. Tu ogledam staro farno cerkev iz 15. stoletja.

Pol ure proti hribu Polniku, 7358 črevljev visok, ki mejí Laško in Koroško, leží „Mauthen“ v dolini Leski (Lessiachthal)“. Pravijo, da še zdaj se vidijo znamenja, ko je čez te hribe peljala rimska cesta, katero je Julij Cesar dal napraviti. Lepa in rodovitna je dolina. Ob dveh sem bil v sv. Mohoru (Hermagor). Ko sem ogledal trg s precej visokimi hišami, ki stojé večidel ob cesti, drdram na kolih naprej, dokler ne pridem v vas „Nötsch“ na desni strani pod Dobračem, kjer sem prenočil in od kodar sem drugo jutro (soboto) z najetim vodnikom lezel na očeta „Dobrač“, 6014 črevljev visocega.

Lep razgled se razprostira po celi Ziljski dolini (Gailthal) z velikim ohribjem laške meje, drugo ohribje pa mejí Belansko dolino, Veliki Zvon pa, žalibog — je zakrivala megla, tem bolje pa so se blizu videli hribi: svete Višarije, Mangart, Triglav tu pa Oževansko (Ossiacher), Vrbsko (Werther) in Blatsko (Faaker) jezero. 1348. leta 25. januarija se je po potresu pol hriba na desno zvrnilo in 16 vasí zasulo, reko Zilo zaprlo; voda brez odteka je po celi dolini nazaj

stopila in doline zalila tako, da so ljudje bežali v hribe. Več časa še le potem si je reka spet današnje pot predrila. Zato je grozna revščina mnogo let to okrajno stiskala. Ko sem tudi tukaj na skalo ime svoje z oljnato barvo načekal, šel sem na desni strani po strmih skalah nazaj in prišel ob eni popoldne v gostilno nazaj. Vodniku mojemu je ime Janez Smolej. Kmete in druge delavce sem slišal tu slovensko govoriti, sicer pa povsod je germanizem zatrl domači slovenski jezik! Sadú družih etnografičnih študij nisem seboj prinesel. Ob pol dveh me spremi Matija Smolej čez travnike do „Hohenthurma“; tu sem dobil voznika in ob štirih sem bil v Trbižu, od tod pa po železnici ob 8³/₄ na Blejskem jezeru.

V nedeljo sem celi dan na jezeru počival, zvečer ob pol 11. uri pa srečno došel v Ljubljano.

To, dragi čitatelji, je bilo moje potovanje na Veliki Zvonik. Popisal sem potovanje, da je kaži pot drugim. Sklepam pa ta potopis s tem-le priporočilom: Kdor ima korajže veliko, naj gré za menoj na Zvonik; obljubim mu, da se ne bode kèsal. Diplomó pravega „Sokola“ daje „Veliki Zvonik“. Jaz pa sem vesel, da sem srečno priromal sopet v ravnino. Na zdravje!

Slovensko slovstvo.

* *Hartingerjevih kmetijskih tabelj* v ličnem barvo-tisu 1. in 16. tablo je na priporočilo dr. Jan. Bleiweisa v slovenski jezik prestavil ne davno umrli župnik Janez Zalokar v Ljubljani.

1. tabli je ime „Sadje“. Lepe podobe kažejo sajenje in cepljenje sadja, orodje za to delo, obiranje zrelega sadja, gosence in metulje sadnemu drevju škodljive itd. Popis, ki ga je zložil baron Babo in lepo poslovenil Janez Zalokar, razlaga po stranéh te table vse, kar je mladim (pa tudi starim) sadjerejcem vedeti treba, da vedó z vsemi 4 sadnimi zvrstami, to je, s pèškovi (jabelki in hruškami), s koščičevci (črešnjami in slivami), z lupinovci (orehi in lešniki) in z jagodovci (ribezem in maljnicami) umno ravnati.

16. tabli je ime „Raba živine“, složil H. baron Doblhoff, poslovenil Janez Zalokar. Tudi tu lepe podobe kažejo mlečne posode in mnogovrstno orodje, kako se surovo maslo in sir dela itd., tudi različne volovske vprege so narisane. Popis pa razpravlja rabo živine za mleko, za meso, za vožnjo, za gnoj itd.

Cena vsaki tabli, lično malani, s slovenskim popisom vred je 1 gold. Te in še druge table se dobivajo v zalogi Antona Hartingerja na Dunaji.

Našim ljudskim šolam in sploh kmetijski mladini ste ti tabli kaj ugodni, zato ju živo priporočamo z dostavkom, da ste poslednje delo marljivega našega pisatelja gosp. Janeza Zalokarja.

Pred volitvami v odbor „Slovenske Matice“.

„Narod“ je v 170. listu mnogo prostora posvetil tej volitvi. V prvi vrsti naznanja odbornike, kateri po Matičnih pravilih letos iz odbora stopijo, v drugi svoje kandidate, v tretji pa one, ki so jih „Novice“ zadnjič nasvetovale po dr. Bleiweisu in dr. Costi v imenu odseka mnogih Matičarjev. Potem pa se „Nar.“ huduje nad „Novicami“, da niso povedale, namesti katerih odbornikov se volijo novi odborniki; še bolj se zarad tega grozi nad g. dr. Costo, da tudi on tega ni storil v „Vabilu“ na občni zbor. Poslednjič se čudi, da so „Novice“ izpustile mnogozaslužnega *) dr. Vošnjaka in druge.

*) Star pregovor pravi, da „lastna hvala“ smrdí.